

մէջ, մեկը կ'որակուի «անօրինութիւն», այսինքն օրէնքի դէմ ըմբոստացում, թէեւ «քրիստոնէական ըմբռնումին մէջ խնդիրը այլ ևս ոչ թէ կեանքի կամակարան կամ պատահական կանոնի մը կամ օրէնքի մասին է, այլ Աստուծոյ կամքին սուրբ եւ յաւիտեական օրէնքին»:

Բայց առիկա լուսեղէն գիծ մըն է արդէն, որ զմեզ կը տանի երկրորդ պայմանին ըմբռնումին, այն մտածումին՝ որ բուրրովին աւետարանական կրօնի խորհրդագրածութեան (mysticisme) երկնում մըն է: Քրիստոնէին Քրիստոսի նետ յարաբերութիւնը՝ էապէս՝ գործն է հոգեւոր սեւընդագործումի մը, աստուածային որդեւութեան մը եղելութեանը, գաղափար՝ որ աւելի իրապաշտ գոյնով մը կը շնչուի յաշորդ համարեմէն մէկին մէջ, երբ կ'ընուի. «Ով որ Աստուծով կը ծնի» մեզք չի գործեր, որովհետեւ անոր սեմըն իր մէջ կը մնայ. չի կրնար մեղանշել, որովհետեւ Աստուծով ծնած է» (Գ. Յ): Քրիստոնեան իր կազմին մէջ իսկ ունի այլ ևս պատճառ, որուն հետեւանքով — եթէ սակայն ինքը կարենայ մշակել զայն — անվրէպ պիտի նմանի Աստուծոյ, ինչպէս ծնածը՝ զինքը ծնողին:

Ըստ Հին Կտակարանի, մարդ կը նմանի Աստուծոյ, վասնզի այդպէս է ստեղծուած. ըստ Նորին, մարդ պիտի նմանի Աստուծոյ («նման նաւ լինելոց եմք»)՝ իր ծնունդին օրէնքովը նոյն իսկ, եթէ սակայն ինքը, ի ծնէ իրեն եղած շնորհներուն շահաւորումովը, կարենայ արդիւնագործել այդ օրէնքը: Ու սակեա՛ ոչ միայն երկրաւոր այս կեանքին համար, այլ նաեւ ու մանաւանդ երկնաւորին, ուր՝ հոս ձեռք բերուած ճշմարիտ որդեւութեան մը լոյսով՝ աւելի հեշտ պիտի ըլլայ ճանչնալ զԱստուծոյ, իր հայրական կատարելաւ խնդութեանը մէջ:

Կը ծնինք Աստուծոյ որդի՝ կամքովն Աստուծոյ, բայց կը լինինք Աստուծոյ որդի՝ մի՛ր իսկ կամքովը. քնապէս զաւակ ծնած մը այն ատեն միայն բարոյապէս ևս կը հանդիսանայ զաւակ, երբ կ'արթնարէ իր ծնողին հայրութիւնը հանգիպ իրեն, և իր որդեւութիւնը հանգիպ իր ծնողին: Ու Աստուծոյ իրեն որդի ծնած է զմեզ, ո՛չ թէ մեր կողմէ ցուցուած յառաջագոյն արժանիքի մը ի տրկուր, ինչ որ չէր կրնար

ըլլալ արդէն, այլ իր անհատանելի սիրովը իսկ: Այդ սէրը ընդատնջած կ'ըլլանք, զայն զնահատած կ'ըլլանք արդեամբք, երբ անոր մեզի համար կամ մեր մէջ ունենալը աղաւթեան մասին վստահութիւն, առաքեալին բառով՝ «յոյս» ունենանք մեր մէջ. յոյս՝ անոր նկատմամբ, վստահութիւն՝ թէ նմանելով իրեն պիտի լինվին ճանչնանք զինքը թէ՛ հոս, այս կեանքին մէջ և թէ՛ հոն, հանգերձեալին մէջ:

Մեր կողմէ յայտնաբերուած այդ յոյսը, Անոր կողմէ հանգիպ մեր յայտնուած սիրոյ հետ միաւորուած, պիտի ծնի մեր մէջ հաւատքը. ու այդ հաւատքը, առաջին իսկ բովէն կեանքի փոխուած մեր մէջ, պիտի սրբէ զմեզ մեղքէ. որովհետեւ իր մէջ հատատուած՝ ամբողջուած կեանք մը անմերձեալի կը դառնայ մեղքէն:

Աստուծով սահմանուած բայց իրենց կողմէ իրազորուած օրէնքի մը միջոցաւ է որ մարդիկ կը լինին «Որդիք Աստուծոյ»:

Թ. Ե. Գ.

## ՀԱՒԱՏԲԸ՝ ԱՂԲԻՐ ՀԱՍՐԱՎԱԿԻԹԵԱՆ ԱՌ ԱՍՏՈՒԱԾ, ԵՒ ԱՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՁԱՐԻՆ ՅԱՂԹԵՆՈՒ

(Է. ԿԻՐ. ՅԵՏ ՋԱՏԻԿ)

(Ա. ՅՈՒՂ. Ե. 13-21)

Մարգար Աստուծոյ հանգէպ համարձակ ընող բանը՝ որ և է ուրիշ բանէ աւելի՝ յաւիտեական կեանքին տիրացած ըլլալու իր գիտակցութիւնն է. որովհետեւ Աստուծոյ հետ իր որդեւոյն միջոցաւ այսպէս սերտ միութեան մէջ լինելու այդ ներքին հաւատարմքը իրաւամբ այնպէս խորհրդի կուտայ իրեն թէ իր տեղեւանքները չեն կրնար հակառակ ըլլալ անոր կամքին, և, իբր հետեանք այդ ընդհանուր սկզբունքին՝ թէ Աստուծոյ կ'ընդունի իր հաճութեանը անհամաձայն չեղող հայցածները. հաւատացեալը առաջուց, այսինքն դեռ այդ ուղղութեամբ բռն մը յայտնի չեղած, կը լեցուի այդ մասին վստահութեամբ:

Այդ վստահութիւնն է որ քրիստոնեան կը մղէ աղօթելու բարոյապէս սկստացած

իր եղբայրներուն համար. իրարու համար ազոթելը քրիստոնէական կեանքով մշակուած եղբայրական սիրոյ ամենէն անուշ արդիւնքներէն մին է: Անոր համար է որ երբ հաւատացեալը տեսնէ իր եղբայրը՝ որ մեղքի կամ դէպի մեղք տանող ճամբուն մէջ է, կ'ազօթէ. կ'ազօթէ որ գէթ գայթուած անկուծի չլանգի: Վասնզի մեղքեր կան որոնք «մահու չափ» կամ մահաոխի են, այսինքն որոնք վախճանը հողիին իսպառ կորուստն է. բան մը որ կը պատահի երբ մարդուն մէջ հոռին աստուածայինին զգայարանը, որ խիղճն է. կամ, երբ, առաջին Աւետարանին մէջ գործածուած բացատրութեամբ (ԺԲ. 31-32) «կը հայոյնէ հոգւոյն դէմ»: Այսպիսի ազիտաւոր վերջաւորութեան մը նախ ազգած ստեղծութիւնն է որ կը յորդորէ հաւատացեալը, ազօթել իր գայթած այսինքն դեռ ոչ մահացու մեղքի մէջ եղող իր եղբորը համար, որպէսզի դէպի մահացու մեղքը չտարուի այդ կերպով: Այնպէս որ իր ազօթքը՝ իսկապէս՝ ո՛չ այնքան ոչ-մահացու մեղքին դէմ եւ որքան կ'ըլլայ, որքան մահացու մեղքին. զի ինչպէս ամէն գայթում՝ եթէ չարգելուի՝ ի վերջոյ անկուծի կը տանի, նոյնպէս ամէն ոչ մահացու մեղք, եթէ չխափանուի զգուշարար միջոցներով, հուսկ ուրեմն կը դառնայ մահացու:

Կը ներուի ոչ մահացու մեղքը միայն. այսինքն չմեռած հողին միայն կրնայ ապրիլ: Մահացու մեղքէն տարուած, այսինքն մեռած հողին չի կենդանանար. բայց առար համար պէտք չէ յուսահատիլ: Վասնզի թէ և ամէն մեղք կրնայ մահացու դառնալ, բայց ամէն մեղք ունի ոչ մահացու աստիճան մը. հոգեկան կեանքի վարկեան մը, ուր կրնայ դեռ առողջանալ. հոտ է ահաւաստի ազօթքին փրկարար ներգործութիւնը. որ չո՛ւղբի մեղաւորին մահը, այլ անոր դառնալը չար ճաշապարհէն, կը լսէ այդ մտքը իրեն նշած ազօթքը:

Մեղքին դէմ իր պայքարումին մէջ, քրիստոնեան իրը գէնք ունի երեք ներքին հաւատքներ, գիտակցական վկայութիւններ, որոնք իրապէս սրտապնդիչ են իրեն համար, եթէ սակայն չկորսնցնէ անոնց զգացումը:

Առաջինն է այն՝ թէ ինքը Աստուծոյ

ծնած է. այսինքն անմեղանչականութեան սկիզբ մը կայ իր մէջ. եթէ այդ գոյացական ոյժը պահէ իր մէջ միշտ հզօր՝ չարը չի կրնար մօտենալ իրեն. մեղքը, քրիստոնէին մէջ, հետեւաբար, խանդարուած բարոյականութեան գործ է, այսինքն բացառիկ վիճակ մը:

Նրկորդըրը այն է թէ քանի որ ինքը Աստուծոյն է և չափով մը գէթ էակից առնոր, (թէ և կ'ապրի աշխարհի մէջ, որ բովանդակապէս «ի չարի կայ», այսինքն չարութեան ոգիին գործօն ազդեցութեան տակ է) պէտք է սպառապիտուած զգայ ինքզինքը չարին վրայ բարիին վերջնական յաղթանակին ապահովութեամբը, եւ այսպէս շարունակ արիանայ ամէն ժամ իր առջև բացուած ռազմադաշտին ի տես:

Երրորդն է սա՛. եթէ մեղքը կերպով մը հետեանքն է աստուածածանօթութեան պակասին, անոր դէմ ինքզինքը պէտք է զօրաւոր զգայ քրիստոնեան. վասնզի իր հաւատքը նոյն իսկ կը սովորեցնէ իրեն թէ Աստուծոյ որդին՝ Յիսուս Քրիստոսի անձին մէջ, եկաւ մեղի օգնելու համար որ ճանշանաք ճշմարիտ Աստուածը: Ու հազիւ լուսաւորուած մարդեղութեան յայտնութեամբը, ինք կը հասկնայ արդէն թէ նոյնինքն Յիսուս Քրիստոսն է ճշմարիտ Աստուածը և յաւիտենական կեանքը, որուն մէջ կ'ապրին իրեն հաւատացողները:

Ո՛րքան աւելի պահէ քրիստոնեան Քրիստոսի հետ իր կենդանի հաղորդակցութիւնը կամքով և գործով, այնքան աւելի համարձակ պիտի զգայ ինքզինքը Աստուծոյ առջև, եւ ապահով՝ չարի վրայ իր յաղթութեանը մասին. և, այսպէս, զերծ պիտի մնայ անկուծի առաջնորդող սրտի և մտքի այն մուրաքներէն, որոնք ամենէն բարձր կերպն են ձեւապաշտութեան:

Թ. Ե. Գ.